

Олексій ДЕЙКУН, здобувач
ORCID ID: 0000-0001-7363-4811

e-mail: deop@ukr.net

Київський національний лінгвістичний університет,
Київ, Україна

МОДЕЛІ УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ЦІЛЬНИХ КОНСТРУКЦІЙ (НА МАТЕРІЯЛІ ЗАГОЛОВКІВ ТЕКСТІВ НОВИН)

Мета статті – виокремити моделі українського перекладу цільних англійськомовних конструкцій на матеріалі українських тлумачень заголовків BBC. Цільні конструкції – це незмінне в межах певної мови поєднання форми та функції / значення, вкорінене в довгостроковій пам'яті людини. Задля досягнення поставленої мети залучено конструкційну методологію, що складається з відбірково-порівняльного, класифікаційного та кореляційного етапів; метод порівняльно-перекладознавчого аналізу, застосований для зіставлення цільних конструкцій оригіналу й тлумачення, а також виокремлення моделей перекладу українською мовою. У статті вперше встановлено, що цільні конструкції англійськомовних заголовків BBC News передають українською за чотирма головними моделями: пониження статусу латинізованої цільної конструкції в перекладі; розширення латинізованої конструкції в тлумаченні; лексикалізації або граматиалізації кириличного відповідника оригіналу у відтворенні. За моделі пониження в перекладі статусу латинізованої цільної конструкції оригіналу її без змін переміщують до вступу або різних секцій українськомовного варіанта новинного тексту. За моделі розширення латинізовану цільну конструкцію оригіналу в тлумаченні поповнюють одним або кількома елементами, представленими онімами або прикладкою. За моделі лексикалізації еквівалент цільної конструкції оригіналу доповнюють в перекладі одним змінним складником, який зазвичай представлено антропонімом на позначення відомої особи, або заміщують лексикалізованою конструкцією з узагальненим значенням. За моделі граматиалізації цільну конструкцію оригіналу в позиції тематичного класифікатора, призначеного для орієнтування англійськомовної аудиторії, утім відсутнього на українськомовній версії сайту, відтворюють граматиалізованим відповідником зі значенням ВМІСТИЩА.

© Дейкун Олексій, 2024

Ключові слова: *модель перекладу, англійськомовна цільна конструкція, новинний заголовок, BBC News, BBC Україна.*

Порушувана проблема. Сучасне медіаперекладознавство фокусується на дослідженні способів інтерпретації текстів різних жанрів (Benpoui, & Kellou, 2020), серед яких чільне місце посідають новинні заголовки (Jiang, & Wen, 2022; Jiang, 2019). Ці мінітексти точно й лаконічно відтворюють зміст і цілі пропонуваніх повідомлень (Iwama, & Kano, 2019; Zanettin, 2021), а також привертають, утримують і спрямовують увагу читацької аудиторії (Potapenko, 2021, p. 5).

Одне із завдань сучасної медійної транслятології полягає в пошуку мінімальних одиниць передачі змісту тексту. Такі одиниці традиційно пов'язують зі словом, словосполученням, реченням, кількома висловленнями (Thunes, 2017), а в останній час і з конструкціями (Benigni, 2015). А втім, новітні розвідки з вивчення і перекладу заголовків (Guo, & Chen, 2021; O'G'Li, & Qizi, 2022) залишають поза увагою морфосинтактичний рівень тлумачення в ракурсі **конструкцій**, котрі розуміють як будь-яке поєднання форми та функції (Croft, 2022, p. 5), або форми й значення, вкорінене в довгостроковій пам'яті людини (Hoffmann, 2022, p. 4–5).

Морфосинтаксичним конструкціям притаманні декілька ключових особливостей, зокрема мінімальна зміна під час спілкування (Dąbrowska, 2010, p. 203) та засвоєння як цілісних структур (Goldberg, 2006; Goldberg, 2009). Вважається, що конструкції складаються з різнорівневих мовних засобів: морфем, слів (Hoffmann, 2022, p. 9), або складних і абстрактних синтаксичних моделей (Hilpert, 2021, p. 7).

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про виокремлення низки морфосинтаксичних конструкцій: результативні (Mateu, 2012), інфінітивні (Tuhai, 2022), предикативні (Diewald, & Czicza, 2022), а також пасивні й безособові (Romero, & Ormazabal, 2019). Проте власне перекладом конструкцій клопочеться мізерна кількість сучасних дослідників (Al Zumor, 2021; Bisiada, 2019; Gallez, 2018). Вони розглядають дієприкметникові конструкції в текстах офіційно-ділового стилю (Ivanytsia, 2020), пасивні конструкції у перекладених наукових працях (Bisiada, 2019,

р. 35–56) та анотаціях статей (Al Zumor, 2021), оминаючи увагою використання конструкцій як базових одиниць перекладу.

Методи та матеріал. Матеріалом дослідження слугують англійськомовні заголовки новинного сайту BBC News (<https://www.bbc.com/news>) та їхні тлумачення українською мовою на BBC News Україна (<https://www.bbc.com/ukrainian>) за 2021–2023 рр.

Запропонована в цій статті методика передбачає три етапи дослідження перекладу англійськомовних цільних конструкцій українською: *відбірково-порівняльний, класифікаційний та кореляційний*.

Відбірково-порівняльний етап передбачає застосування методу суцільної вибірки для виокремлення перекладених заголовків українською мовою на сайті BBC News Україна (<https://www.bbc.com/ukrainian>) та їхніх англійськомовних оригіналів на BBC News (<https://www.bbc.com/news>). Спочатку віднаходимо один із перекладених заголовків, що зазвичай стосується міжнародних подій, напр.: "*Секс поза шлюбом – сідай у в'язницю. Новий закон ухвалюють в Індонезії*" (BBC Україна, 2 грудня 2022 р.). Відтак переглядаємо англійські заголовки того ж дня на головній сторінці BBC News і знаходимо оригінал перекладеного відповідника: "*Indonesia set to punish sex before marriage with jail time*".

Класифікаційний етап спрямовано на виявлення у відібраних парах заголовків морфосинтаксичних конструкцій, зокрема їхнього цільного різновиду, який розглядається у цій статті. У цитованій вище парі заголовків цільна конструкція наявна лише в оригіналі: це назва країни *Indonesia*, що не змінює свого значення за будь-якого контексту і є вкоріненою в картинах світу читачів обох мов як <держава> *Індонезія*. Тобто на ментальному рівні Індонезія вкорінена в свідомості читачів як держава, хоча на поверхневому рівні вживається лише топонім. Крім того, конструкція <state> *Indonesia* входить до складу граматикалізованої суб'єктно-предикатної *Indonesia set*, покладеної в основу формування структури заголовка як такого.

На кореляційному етапі аналізу цільні конструкції оригіналу й перекладу зіставляємо для подальшого встановлення моделей їхнього тлумачення. Відповідно встановлюємо, що англійську цільну конструкцію <state> *Indonesia* перекладено граматикалі-

зованим прийменниковим відповідником в *Індонезії* через активацію образ-схеми ВМІСТИЩЕ, що відтворює тривимірний простір (Johnson, 1987) і на яку вказує прийменник *в*.

Виклад основного матеріалу дослідження. Застосування триетапної конструкційної методики уможливило досягнення **мети статті** – виокремлення моделей перекладу українською мовою цільних конструкцій англійських заголовків. Вони охоплюють *пониження статусу латинізованої цільної конструкції в перекладі; розширення латинізованої конструкції в тлумаченні; лексикалізації або граматикалізації її кириличного відповідника у відтворенні.*

Модель пониження статусу латинізованої цільної конструкції оригіналу передбачає перенесення її без змін у перекладі із заголовка до вступу або тексту новини з конкретизацією значення її компонентів.

Перший ступінь пониження статусу цільної конструкції полягає в переміщенні її латинізованого варіанта із заголовка оригіналу до вступу перекладу. При цьому цільну конструкцію оригіналу зазвичай представлено абрєвіатурою, значення якої взагалі невідоме українській аудиторії, що вимагає її розшифрування і пояснення (*LGBTIQ, RSPCA, GCHQ*), пор.: **RSPCA: Most 'weird and wonderful' animal rescues of 2022 – 7000 км у пакеті з бананами. Дивні та дивовижні порятунки тварин у 2022** (BBC 01 січня 2023 р.). Цільну конструкцію-абрєвіатуру оригіналу *RSPCA*, що позначає англійську добротинну організацію, не згадано в перекладеному заголовку, а переміщено до вступу з розшифруванням її назви: **Британське Королівське товариство запобігання жорстокому поводженню з тваринами (RSPCA) розповіло про дивні та дивовижні випадки порятунку тварин, які його співробітники здійснили цього року** (BBC 01 січня 2023 р.).

Латинізовані цільні конструкції оригіналу, представлені варіантами на позначення маловідомих конкурсів (*Fat Bear Week*) чи подій (*Calabar carnival*), назви яких не мають загальноновизнаного перекладу, переносять до вступу українськомовного повідомлення без змін, пор.: **Comedy Wildlife Photography Awards 2021 finalists revealed** (BBC 02 вересня 2021 р.). – *Розлючений шпак і усміхнений тюлень: найсмійніші фото тварин /*

Оголошено 42 фіналісти цьогорічної премії **Comedy Wildlife Photography Awards**, кожна з яких демонструє людські "вирази обличчя" у представників класу тварин (BBC 03 вересня 2021 р.). У наведеному прикладі цільну конструкцію **Comedy Wildlife Photography Awards 2021** на позначення фотоконкурсу із заголовка оригіналу в перекладі перенесено до вступу новинного тексту без перекладу її кирилицею.

Другий ступінь пониження статусу латинізованої цільної конструкції на позначення маловідомих українцям країн (*the Gambia*), окремих штатів (*Arizona*), міст (*Buckley*) або локальних компаній (*Air Canada*) виявляється у перенесенні її до секції головної події перекладеного тексту, пор.: **Vistara: Italian woman 'punched and spat' on India flight – Італійку зв'язали просто в літаку. Вона "билася і плювалася"** (BBC 31 січня 2023 р.). Цільна латинізована конструкція оригіналу *Vistara* відсутня в перекладеному вище заголовку та у вступі статті: *Екіпаж індійської авіакомпанії під час рейсу прив'язав пасажирку до крісла після того, як вона нібито вдарила одного співробітника і плюнула в іншого*. Натомість її знаходимо лише в першому реченні секції головної події, адже вона позначає невідому українським читачам індійську авіакомпанію: *Жінку, яка летіла рейсом Vistara з Абу-Дабі, арештували у Мумбаї в понеділок, а пізніше випустили під заставу*.

Третій ступінь пониження статусу латинізованої цільної конструкції в перекладі супроводжується її перенесенням до секції фону і кирилізацією, внаслідок чого вона трансформується в граматикалізовану модифіковану прийменникову для конкретизації місця події для українського загалу, пор.: **Antytila: Ed Sheeran collaboration written on front line – "Сирени обірвали наш сон". Ед Ширан і "Антитіла" випустили спільну пісню** (BBC 03 травня 2022 р.). Подібно до попередніх текстів в перекладених заголовку та вступі статті цільна конструкція оригіналу відсутня: *Український гурт "Антитіла" та британський співак Ед Ширан презентували спільну пісню. Прем'єра кліпу під назвою "2Step/Сирени обірвали наш сон..." відбулася 2 травня*. Натомість цільну конструкцію *on front line*, що в заголовку оригіналу позначає лінію фронту, у перекладі подано лише в блоці

фону кириличним граматикалізованим прийменниковим відповідником у *Бородянці*: *За його словами, текст пісні був написаний, коли він служив у Бородянці*. Кирилична конструкція у *Бородянці* активує ВМІСТИЩЕ задля конкретизації міста на колишній лінії фронту, знання про яке не входить у картину світу англійськомовних читачів.

Модель розширення латинізованої цільної конструкції оригіналу передбачає додавання до її латиничного або перекладеного відповідника одного або більше елементів, представлених онімами або прикладкою. Модель розширення має три різновиди: *одноелементний*, тобто додавання одного онімного компонента, що в перекладі уточнює офіційну латиничну назву організації; *компаративний*, за якого введена в тлумаченні частина слова вказує на повну назву продукту; і *аппозитивний*, котрий пояснює українським читачам функції чи особливості сутностей за допомогою прикладки. Під час одноелементного і композитного розширення усічені латинізовані цільні конструкції оригіналу, що є більш поширеними в англійськомовному світі, у перекладі відтворюють повними цільними конструкціями, значення яких українські читачі можуть перевірити у словниках.

Одноелементне розширення латинізованої усіченої цільної конструкції оригіналу уточнює офіційну назву міжнародних організацій за допомогою ще одного компонента, позаяк скорочене найменування маловідоме українським читачам, пор.: *Amnesty strips Alexei Navalny of 'prisoner of conscience' status – Чому Amnesty International позбавила Навального статусу в'язня сумління* (BBC 24 лютого 2021 р.). Усічену латинізовану цільну конструкцію оригіналу, представлену ергонімом *Amnesty* на позначення правозахисної спілки, у перекладі доповнено складником *International* з подальшим відтворенням повної цільної конструкції *Amnesty International*, що допомагає українському читачеві ідентифікувати її в довідниках у разі незнання скороченого варіанта.

Композитне розширення цільної конструкції оригіналу залучає до неї другу частину слова, яка допомагає відтворити повну назву продукту, пор.: *Covid: Oxford jab offers less S Africa variant protection – Вакцина Oxford-AstraZeneca дає обмежений захист від нового штаму з ПАР – вчені* (BBC 07 лютого 2021 р.). Усічену

латинізовану цільну конструкцію оригіналу *Oxford*, що позначає неповну назву вакцини, у відтворенні доповнено композитною частиною *AstraZeneca*, що разом утворюють повну цільну конструкцію *Oxford-AstraZeneca*. Саме повну назву препарату офіційно зареєстровано МОЗ, і вона відповідно входить у картину світу більшості українців.

Аппозитивне розширення цільної конструкції оригіналу, яка в перекладі зберігає своє латиничне написання, здійснюється за допомогою прикладки, щоб пояснити українським читачам функціонал маловідомих застосунків, знання про які відсутні в їхній картині світу, пор.: ***Tinder** swipes left on Russia a year after invasion – **Tinder**, популярний додаток для побачень, йде з Росії* (BBC 02 травня 2023 р.). Цільну англійськомовну конструкцію на позначення застосунку *Tinder* у перекладі збережено в латинізованій формі та розширено за допомогою прикладки *популярний додаток для побачень*.

Модель лексикалізації цільної конструкції оригіналу передбачає, що англійську цільну конструкцію перекладають кириличним цільним відповідником із долученням до нього змінного складника, що зумовлює її лексикалізацію. Ця модель має два різновиди: *антропонімний* та *гіперонімний*.

За антропонімної лексикалізації цільну базову конструкцію, що в оригіналі складається з імені або прізвища індивідууму, в перекладі тлумачать цільним відповідником із долученням до нього змінного компонента-антропоніма, що перетворює її в лексикалізовану, яка називає індивіда повним ім'ям (напр., *Johnson – Боріс Джонсон; Sunak – Ріші Сунак; Xi – Сі Цзіньпін*), пор.: *Oprah interview: **Meghan** accuses palace of 'perpetuating falsehoods' – **Меган Маркл** звинуватила королівську родину у брехливих нападках* (BBC 04 березня 2021 р.). У цитованих заголовках базову цільну конструкцію оригіналу *Meghan*, що також входить до ширшої суб'єктно-предикатної структури *Meghan accuses*, тлумачать лексикалізованою структурою *Меган Маркл* із додаванням імені знаменитості *Меган*. Такий крок зумовлено тим, що знання про членів британської королівської родини не є вкоріненими в картині світу українських читачів, на відміну від

англійськомовного загалу, який може ідентифікувати цю знаменитість за іменем *Meghan*.

Змінним складником, що представлений у перекладі іменем-антропонімом, лексикалізують цільні конструкції оригіналу, котрі позначають окремих активістів, журналістів або злочинців (напр., *Bondarenko* – *Олександр Бондаренко*; *Letby* – *Люсі Лембі*), пор.: ***Thunberg*** *calls out climate impact of fashion brands in Vogue interview* – ***Грета Тунберг*** *знялась для Vogue і розкритикувала світ моди за зміни клімату* (BBC 09 серпня 2021 р.). Базову цільну конструкцію представлену прізвищем *Thunberg* у заголовку оригіналу і залучену до суб'єктно-предикатної *Thunberg calls out*, у перекладі витлумачено лексикалізованим відповідником *Грета Тунберг* завдяки додаванню змінного складника-антропоніма *Грета*. На відміну від західної аудиторії, яка обізнана з діяльністю цієї кліматичної активістки та звикла ідентифікувати її за прізвищем *Thunberg*, у картині світу українських читачів інформація про Грету Тунберг представлена не дуже широко, – тож її названо повністю в перекладі.

Гіперонімна лексикалізація англійської цільної конструкції передбачає її цілковиту заміну на лексикалізований варіант в тлумаченні для узагальнення її значення, що корелює відповідно з базовим рівнем категоризації в оригіналі і субординатним (Rosch, 1978, с. 28–40) у перекладі (напр., *GCHQ* – *британська розвідка*), пор.: *Bitcoin: El Salvador makes cryptocurrency legal tender* – ***Перша країна*** *у світі визнала біткоїн валютою. Навіщо це їм* (BBC 09 червня 2021 р.). Цільну конструкцію оригіналу *El Salvador*, представлену назвою країни на субординатному рівні категоризації, у перекладі замінено на лексикалізований відповідник *перша країна*, де її постійний складник *країна* на базовому рівні співвідноситься з цільною англійською конструкцією *El Salvador*. У цьому випадку гіперонімну лексикалізацію цільної конструкції *El Salvador*, що позначає країну Центральної Америки Сальвадор, до *перша країна* здійснено через віддаленість тієї держави від України і відсутність інформації про неї в нашій картині світу.

Модель граматикизації цільної конструкції оригіналу передбачає додавання до її українського відповідника в пере-

кладі прийменника, котрий вказує на контейнер через образ-схему ВМІСТИЩЕ (CONTAINER), що відтворює тривимірний простір (Johnson, 1987) і з якою співвідноситься семантика назв країн і міст (напр., *US* – у *США*, *Paris* – в *Парижі*, *Kherson* – у *Херсоні*), пор.: **Pompeii: Archaeologists unveil ceremonial chariot discovery** (BBC 27 лютого 2021 р.). – **У Помпеях** знайшли ідеально збережену античну колісницю (BBC 28 лютого 2021 р.). Цільну конструкцію оригіналу <place> *Pompeii*, що імпліцитно вказує на ВМІСТИЩЕ, у тлумаченні перекладено граматикалізованим відповідником у *Помпеях* завдяки залученню прийменника *у*. Позаяк у заголовках на українському сайті Бі-Бі-Сі відсутні тематичні класифікатори, що задіяні на англійськомовному (напр., *Israel, Ukraine, Poland*), то в перекладі вони поєднуються з прийменниками *у/в* утворюючи граматикалізовані конструкції, що активують ВМІСТИЩЕ, напр., *Pompeii* – у *Помпеях*.

Граматикалізація цільної конструкції оригіналу також спостерігається в перекладі, якщо остання позначає невизнані або частково визнані території (напр., *Taiwan* – на *Тайвані*, *Kosovo* – у *Косово*), пор.: **Abkhazia: Russia to build naval base in Georgian separatist region, says local leader – Росія створить базу флоту в Абхазії. Як це пов'язано з Україною та ударами по Криму** (BBC 05 жовтня 2023 р.). Англійську цільну конструкцію <territory> *Abkhazia*, що імплікує ВМІСТИЩЕ і позначає невизнану світом територію, у тлумаченні відтворено із залученням прийменника *в* (у *Абхазії*), що активує ВМІСТИЩЕ, яке пояснює семантику топонімів.

Висновки. Відтворення українською мовою цільних конструкцій із заголовків оригіналу підпорядковується чотирьом моделям: пониження статусу латинізованої цільної конструкції в перекладі; розширення її латинізованого різновиду; лексикалізація та граматикалізація її відповідника в тлумаченні. Модель пониження статусу латинізованої цільної конструкції оригіналу реалізується в перекладі на трьох рівнях: переміщення її із заголовка до вступу перекладеного тексту; пересунення її до секції головної події, або до фону новинного тексту з одночасною кирилізацією. За моделі розширення латинізованої цільної конструкції оригіналу в перекладі її кирилізований відповідник доповнюють онімом або прикладкою для уточнення назви чи особли-

востей референта. За моделі лексикалізації латиничну цільну конструкцію оригіналу в перекладі передають кириличним варіантом і поповнюють одним змінним складником-антропонімом, або замінюють на лексикалізовану конструкцію, котра має узагальнене значення. За моделі граматикалізації цільну конструкцію оригіналу в перекладі тлумачать прийменниковим відповідником, тоді як задіяні прийменники у/в активують ВМІСТИЩЕ.

Перспективи подальшого дослідження полягають у виокремленні моделей перекладу нееквівалентних лексикалізованих і граматикалізованих конструкцій на матеріялі заголовків інших провідних новинних видань англійською мовою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Al Zumor, A. Q. (2021). Exploring Intricacies in English Passive Construction Translation in Research Articles' Abstracts by Arab Author-Translators. *SAGE Open*, 11(3), 215824402110475. <https://doi.org/10.1177/21582440211047556>

Benigni, V. (2015). Paradigmatic List Constructions. Patterns and Functions. *Studi Slavistici*, 209–237. https://doi.org/10.13128/Studi_Slavistici-17977

Bennoui, A., & Kellou, Y. (2020). Receiving Media Discourse Translation. *International Journal of Linguistics, Literature and Translation*, 3(4), 18–25.

Bisiada, M. (2019). Translated Language or Edited Language? A Study of Passive Constructions in Translation Manuscripts and their Published Versions. *Across Languages and Cultures*, 20(1), 35–56. <https://doi.org/10.1556/084.2019.20.1.2>

Croft, W. (2022). *Morphosyntax: Constructions of the World's Languages*. Cambridge University Press.

Dąbrowska, E. (2010). *Language, mind and brain*. Edinburgh University Press.

Diewald, G., & Czicza, D. (2022). Variation and Grammaticalization of Verbal Constructions. *Constructions and Frames*, 14(1), 1–12. <https://doi.org/10.1075/cf.00062.int>

Gallez, F. (2018). The Contribution of Construction Grammar to Translation Teaching: A Case Study on the Transfer of German Path and Property Resultatives into French. "8th International GCLA-Conference "Applied Cognitive Linguistics". Universität Koblenz-Landau (Koblenz). <http://dial.uclouvain.be/pr/boreal/object/boreal:203916>

Goldberg, A. (2006). *Constructions at Work: The Nature of Generalization in Language*. Oxford University Press.

Goldberg, A. (2009). The nature of generalization in language. *Cognitive Linguistics*, 20(1), 93–127.

Guo, P., & Chen, J. (2021). Study on Translation Strategies of News Headlines from the Perspective of Chesterman's Translation Ethics. *Open Journal of Modern Linguistics*, 11, 520–528. <https://doi.org/10.4236/ojml.2021.114039>

Hilpert, M. (2021). *Ten Lectures on Diachronic Construction Grammar*. Leiden. Brill. <https://doi.org/10.1163/9789004446793>

Hoffmann, T. (2022). *Construction Grammar*. Cambridge University Press.

Ivanytsia, I. (2020). Translation of German Language Participial Constructions into Ukrainian Based on Official and Business Discourse Texts. *SWorldJournal*, 04-04, 104–108. <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2020-04-04-055>

Iwama, K., & Kano, Y. (2019). Multiple News Headlines Generation using Page Metadata. *ACLWeb: Association for Computational Linguistics*, 101–105. <https://doi.org/10.18653/v1/W19-8612>

Jiang, C., & Wen, X. (2022). Constructional network at work in second language acquisition. *Asian-Pacific Journal of Second and Foreign Language Education*, 7(1). <https://doi.org/10.1186/s40862-022-00140-x>

Jiang, X. (2019). Challenges and Strategies in the Translation of News Headlines: A Cross-Cultural Perspective. *Studies in Literature and Language*, 19(1), 37–41. <https://doi.org/10.3968/11275>

Johnson, M. (1987). *The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason*. The University of Chicago Press.

Mateu, J. (2012). Conflation and incorporation processes in resultative constructions. In *Telicity, Change, and State: A Cross-Categorical View of Event Structure*. *Oxford Studies in Theoretical Linguistics*, 252–278. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199693498.003.0010>

O'G'Li, K. E. E., & Qizi, X. N. O. (2022). Translation strategies of English news headlines in the mass media. *Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS)*, 2(6), 195–200.

Potapenko, S. (2021). Globalising and localising translation strategies from rhetorical perspective: Rendering English headlines into Ukrainian. *SHS Web of Conferences*, 105, 02001. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110502001>

Romero, J. R., & Ormazabal, J. (2019). The formal properties of non paradigmatic 'se'. *Borealis – An International Journal of Hispanic Linguistics*, 8(1), 55–84. <https://doi.org/10.7557/1.8.1.4704>

Rosch, E. (1978). Principles of categorization. In Allan Collins & Edward E. Smith. (Eds.). *Readings in Cognitive Science, a Perspective from Psychology and Artificial Intelligence*, 312–322. Morgan Kaufmann Publishers.

Thunes, M. (2017). The concept of "translation unit" revisited. *Bergen Language and Linguistics Studies*, 8(1), 241–259. <https://doi.org/10.15845/bells.v8i1.1331>

Tuhai, O. (2022). Subject Control Infinitive Constructions in Early Modern English. *World Journal of English Language*, 12(1), 367. <https://doi.org/10.5430/wjel.v12n1p367>

Zanettin, F. (2021). News Media Translation. In *News Media Translation*. Cambridge University Press.

REFERENCES

Al Zumor, A. Q. (2021). Exploring Intricacies in English Passive Construction Translation in Research Articles' Abstracts by Arab Author-Translators. *SAGE Open*, 11(3), 215824402110475. <https://doi.org/10.1177/21582440211047556>

Benigni, V. (2015). Paradigmatic List Constructions. Patterns and Functions. *Studi Slavistici*, 209–237. https://doi.org/10.13128/Studi_Slavis-17977

Bennoui, A., & Kellou, Y. (2020). Receiving Media Discourse Translation. *International Journal of Linguistics, Literature and Translation*, 3(4), 18–25. <https://al-kindipublisher.com/index.php/ijllt/article/view/403>

Bisiada, M. (2019). Translated Language or Edited Language? A Study of Passive Constructions in Translation Manuscripts and their Published Versions. *Across Languages and Cultures*, 20(1), 35–56. <https://doi.org/10.1556/084.2019.20.1.2>

Croft, W. (2022). *Morphosyntax: Constructions of the World's Languages*. Cambridge University Press.

Dąbrowska, E. (2010). *Language, mind and brain*. Edinburgh University Press.

Diewald, G., & Czicza, D. (2022). Variation and Grammaticalization of Verbal Constructions. *Constructions and Frames*, 14(1), 1–12. <https://doi.org/10.1075/cf.00062.int>

Gallez, F. (2018). The Contribution of Construction Grammar to Translation Teaching: A Case Study on the Transfer of German Path and Property Resultatives into French. "8th International GCLA-Conference "Applied Cognitive Linguistics", Universität Koblenz-Landau (Koblenz). Dial.uclouvain.be. <http://dial.uclouvain.be/pr/boreal/object/boreal:203916>

Goldberg, A. (2006). *Constructions at Work: The Nature of Generalization in Language*. Oxford University Press.

Goldberg, A. (2009). The nature of generalization in language. *Cognitive Linguistics*, 20(1), 93–127.

Guo, P., & Chen, J. (2021). Study on Translation Strategies of News Headlines from the Perspective of Chesterman's Translation Ethics. *Open Journal of Modern Linguistics*, 11, 520–528. <https://doi.org/10.4236/ojml.2021.114039>

Hilpert, M. (2021). *Ten Lectures on Diachronic Construction Grammar*. Leiden. Brill. <https://doi.org/10.1163/9789004446793>

Hoffmann, T. (2022). *Construction Grammar*. Cambridge University Press.

Ivanytsia, I. (2020). Translation of German Language Participial Constructions into Ukrainian Based on Official and Business Discourse Texts. *SWorldJournal*, 04–04, 104–108. <https://doi.org/10.30888/2663-5712.2020-04-04-055>

Iwama, K., & Kano, Y. (2019). Multiple News Headlines Generation using Page Metadata. *ACLWeb: Association for Computational Linguistics*. (pp. 101–105). <https://doi.org/10.18653/v1/W19-8612>

Jiang, C., & Wen, X. (2022). Constructional network at work in second language acquisition. *Asian-Pacific Journal of Second and Foreign Language Education*, 7(1). <https://doi.org/10.1186/s40862-022-00140-x>

Jiang, X. (2019). Challenges and Strategies in the Translation of News Headlines: A Cross-Cultural Perspective. *Studies in Literature and Language*, 19(1), 37–41. <https://doi.org/10.3968/11275>

Johnson, M. (1987). *The Body in the Mind: The Bodily Basis of Meaning, Imagination, and Reason*. The University of Chicago Press.

Mateu, J. (2012). Conflation and incorporation processes in resultative constructions. In Telicity, Change, and State: A Cross-Categorical View of Event Structure. *Oxford Studies in Theoretical Linguistics*, 1 ed. (pp. 252–278). <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199693498.003.0010>

O'G'Li, K. E. E., & Qizi, X. N. O. (2022). Translation strategies of English news headlines in the mass media. *Central Asian Research Journal for Interdisciplinary Studies (CARJIS)*, 2(6), 195–200.

Potapenko, S. (2021). Globalising and localising translation strategies from rhetorical perspective: Rendering English headlines into Ukrainian. *SHS Web of Conferences*, 105, 02001. <https://doi.org/10.1051/shsconf/202110502001>

Romero, J. R., & Ormazabal, J. (2019). The formal properties of non paradigmatic 'se'. *Borealis – An International Journal of Hispanic Linguistics*, 8(1), 55–84. <https://doi.org/10.7557/1.8.1.4704>

Rosch, E. (1978). Principles of categorization. In Allan Collins & Edward E. Smith (eds.), *Readings in Cognitive Science, a Perspective from Psychology and Artificial Intelligence*. (pp. 312–322). Morgan Kaufmann Publishers.

Thunes, M. (2017). The concept of "translation unit" revisited. *Bergen Language and Linguistics Studies*, 8(1), 241–259. <https://doi.org/10.15845/bells.v8i1.1331>

Tuhai, O. (2022). Subject Control Infinitive Constructions in Early Modern English. *World Journal of English Language*, 12(1), 367. <https://doi.org/10.5430/wjel.v12n1p367>

Zanettin, F. (2021). News Media Translation. In *News Media Translation*. Cambridge University Press.

Отримано редакцією журналу / Received: 15.11.23

Прорецензовано / Revised: 30.11.23

Схвалено до друку / Accepted: 05.12.23

Oleksii DEIKUN, Applicant

ORCID ID: 0000-0001-7363-4811

e-mail: deop@ukr.net

Kyiv National Linguistic University, Kyiv, Ukraine

PATTERNS OF UKRAINIAN TRANSLATION OF ENGLISH ITEM-BASED CONSTRUCTIONS: A CASE OF NEWS HEADLINES

The aim of the article is to identify the patterns of Ukrainian translation of English item-based constructions in the BBC headlines. Item-based constructions are a combination of form and function/meaning that is fixed within a particular language being entrenched in the long-term human memory. This aim is achieved by the application of constructionist methodology comprising three stages: selection & comparing, classification and correlation. The method of comparative translational analysis is meant to correlate the item-based constructions of the original with those in the translation as well as to single out translational patterns into Ukrainian. The novelty of the paper consists in the findings that the translation of item-based constructions of English BBC News headlines into Ukrainian follows four main patterns: lowering the status of the Latinized item-based construction in translation; expanding a Latinized construction in rendering; lexicalization or grammaticalization of its Cyrillic equivalent in translation. Within the lowering pattern, a Latinized item-based construction of the original is moved in the translation to the lead or various sections of the news text without any changes. The pattern of

expanding the Latinized item-based construction of the original in the translation means that it remains unchanged in the translation being supplemented with one or more components represented by a proper name or an apposition. According to the lexicalization pattern, the Ukrainian equivalent of the original item-based construction is supplemented by one changeable component, usually represented by the anthroponym denoting a celebrity or replaced by a lexicalized construction with a generalized meaning. According to the grammaticalization pattern, the item-based construction of the original, performing a classifying function unavailable on the BBC Ukraine is translated by a grammaticalized equivalent evoking the CONTAINER image-schema.

Keywords: *translational pattern, English item-based construction, headline, BBC News, BBC Ukraine.*